

РОДОВИЙ ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ НЕЗАКОННЕ ЗАЙНЯТТЯ РИБНИМ, ЗВІРИНИМ АБО ІНШИМ ВОДНИМ ДОБУВНИМ ПРОМИСЛОМ

Т.І. Волкова

*здобувач кафедри кримінального
права та процесу
ВНЗ «Національна академія управління»*

Постановка проблеми. Питання, що стосуються родового об'єкта злочину, передбаченого ст.249 Кримінального кодексу України (далі – КК України), має важливе значення для теорії та практики кримінального права.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що проблеми родового об'єкта злочину, передбаченого ст.249 КК України, займалися відомі вчені: П.П. Андрушко, В.І. Тютюгін, М.І. Мельник, М.І. Хавронюк, О.О. Дудоров, М.І. Панов, В.К. Матвійчук, В.О. Навроцький, В.Я. Тацій та ін. Проте, до цього часу ці питання не знайшли свого належного вирішення.

Мета статті полягає в дослідженні родового об'єкта злочину незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.

Основні результати дослідження. У законодавстві про кримінальну відповідальність на теренах України з кінця XVIII століття належать витoki кримінально-правової охорони рибного і звіриногo промислу [1, с.325-389; 2, с.37]. У подальшому дослідження цієї проблеми мали і мають істотні розбіжності. Тому в теорії кримінального права і в правозастосовній діяльності не склалися єдині підходи до визначення як родового, так і безпосереднього об'єктів злочину незаконне найняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. У цьому сенсі аналіз злочину з точки зору системного підходу, установлення його змісту, структурних і деталізуючи одиниць, виділення відповідних елементів і ознак складу є першоосновою формування цього конкретного складу злочину (ст.249 КК України), описаного і закріпленого в означеній статті як юридичної конструкції, оскільки елементи й ознаки останніх конструюються і закріплюються в законі як логіко-юридичні моделі не самі по собі, не довільно, а на підставі аналогічних структурних одиниць злочину певного виду як системного утворення (це стосується і нашого пошуку) [3, с.110].

Відповідно до підходу, що склався у вітчизняній кримінально-правовій науці та в кримінальному праві країн СНД, юридичний аналіз норм, передбачених ст.249 КК України, почнемо з дослідження родового об'єкта посягання, оскільки саме об'єкт визначає криміналізацію суспільно небезпечного діяння (він же слугує і відправним критерієм кваліфікації злочину) [4, с.62-63], оскільки кожен злочин посягає на певний об'єкт, завдає йому істотної шкоди або ставить під загрозу завданням такої шкоди ці суспільні відносини [5, с.52; 6, с.302]. Виходячи з цього, необхідно зазначити, що злочинне діяння не можливе без об'єкта, проти якого воно спрямоване.

Слід погодитися з думкою, яка висвітлена в юридичній літературі, що вчення про об'єкт злочину у науці кримінального права є одним із найбільш важливих і надто складних питань, оскільки, яке суспільні відносини, має специфічний структурний склад суб'єктів, зміст і предмет відносин, а також потерпілого від злочину (як змінну структурну частину, тобто таку, що не завжди, не у всіх випадках має місце) [3, с.109-110].

У теорії кримінального права є низка різноманітних підходів до розуміння об'єкта злочину. Найбільш поширеними історичними концепціями злочину В.К. Грищук вважає такі: 1) об'єкт злочину – суб'єктивне право (В.Д. Спасович); 2) об'єкт злочину – захищений інтерес (Ф. Ієрінг, Ф. Ліст, Б.С. Никифоров); 3) об'єкт злочину – блага та інтереси, що охороняються законом (правові блага) (А.Н. Круглевський, Г.В. Колоколов, Є.Я. Нимировський); 4) об'єкт злочину – безпека і добробут громадян (О.Ф. Кістяківський); 5) об'єкт злочину є: а) правові норми і конкретні блага та інтереси (М.Д. Сергієвський); б) посереднім об'єктом є порушений припис, норма, а безпосереднім об'єктом – суспільне відношення, що є реальним проявом цього припису (І.Я. Фойніцький); в) з формального боку є блага та інтереси, що охороняються цією нормою (Л.С. Білогіриць-Котляревський); г) норми права в її реальному бутті (М.С. Таганцев); 6) об'єкт злочину – окремі особи чи групи осіб (П.Д. Калмиков); 7) об'єкт злочину – охоронювані кримінальним законом суспільні відносини (А.А. Піонтковський, Є.А. Фролов) [7, с. 159-164].

На наш погляд, також є належним узагальнення сучасних концепцій об'єкта злочину в теорії кримінального права, зроблене професором В.К. Грищуком, яке він подає у такому вигляді: об'єкт злочину – охоронювані кримінальним законом суспільні відносини (В.Я. Тацій, М.Й. Коржанський, М.І. Бажанов, А.В. Савченко, Б.О. Кириць, В.О. Навроцький, Н.О. Гуторова, Ю.Л. Шевцова та ін.); 2) об'єкт злочину – це соціальні блага (цінності), що охороняються кримінальним законом (П.С. Матишевський, Є.В. Фесенко, С.Б. Гавриш); 3) об'єкт злочину – людина незалежно від віку, розумового розвитку, соціального статусу тощо (Г.П. Новосьолов); 4) об'єкт злочину – окремі особи або багато осіб (П.Я. Козаченко, З.А. Незнамова); 5) об'єкт злочину – охоронювані кримінальним законом соціально значущі цінності, інтереси, блага (А.В. Пашковська, А.В. Наумов); 6) об'єкт злочину – суспільні відносини, які є відповідним порядком, встановленим приписами правових норм, а також соціальні блага (Г.В. Чеботарьова); 7) об'єкт злочину двоякий – соціальна оболонка є завжди першим об'єктом, а всі інші об'єкти перебувають в середині цієї оболонки (В.М. Трубніков); 8) об'єкт злочину – охоронюваний кримінальним законом порядок суспільних відносин (О.М. Костенко, П.П. Андрушко, А.В. Ландіна); 9) об'єкт злочину – особливо цінні суспільні відносини, які охороняються кримінальним законом [8, с. 166].

Ми переконались, на підставі нашого дослідження, що цей підхід набув поширення в теорії кримінального права, до прихильників якого слід віднести таких учених, як: В.К. Грищука [7, с.166], Я.М. Браїніна [8, с.70], В.М. Кудрявцева [9, с.130], А.А. Музику [10, с.25], Л.В. Левицьку, Т.О. Мудра-

ка, О.В. Сіренка, П.В. Цимбала [11, с.18], А.В. Савченка, В.В. Кузнєцова і О.Ф. Штанька [12, с.79], В.К. Матвійчука [13, с. 21], М.І. Панова [3, с.109-110].

У кримінально-правовій доктрині існують ще й інші сучасні концепції поняття «об'єкт злочину», а саме: 1) С.Я. Лихова [14, с.79], Ю.М. Жмур [15, с.3], Ю.І. Гревцов [16, с.100-101] підтримують і, в певній мірі, розвивають концепцію об'єкта злочину як правовідносини; 2) В.П. Ємельянов наполягає на тому, що об'єктом злочину є охоронювані кримінальним законом конкретні сфери життєдіяльності людей, які і виступають безпосередніми об'єктами злочинів як реальних явищ дійсності [17, с.214-215].

Слід звернути увагу на те, що в джерелах з кримінального права пропонується й інша періодизація та класифікація розвитку концепцій об'єкта злочину, за якою в історії розвитку вчення про об'єкт злочину виділяють декілька етапів: 1) перший етап (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) характеризується наявністю різних концепцій, до числа яких іноді відносять так звані «теорії суб'єктивного права», норми права і правові блага [18, с.325]; 2) другий етап розробки вчення про об'єкт злочину – період панування в нашій країні марксистсько-ленінського вчення, керуючись яким вітчизняна кримінально-правова наука взяла на озброєння тезу: «Об'єкт злочину – це суспільні відносини, і тільки вони» [18, с.325]; 3) третій етап – це сучасні концепції розвитку об'єкта злочину. Він характеризується тим, що в ньому кримінально-правова теорія вже не декларує про єдність думок, оскільки не тільки в науковій, але й у навчальній літературі все більше проявляється два основних, концептуальних підходи до трактовки поняття об'єкта злочину [18, с.336]. Звертає увагу на себе те, що перший етап має значно більше прихильників та орієнтує на таке вирішення питання про об'єкт злочину, яке мало місце в радянській науці, тобто на переважне визнання об'єктом злочину суспільні відносин [18, с.337]. Проте, в останній час з'явилося також немало прибічників другого підходу, який їх об'єднує критичним сприйняттям об'єкта злочину як суспільних відносин [18, с.337], зокрема, П.П. Андрушко робить деякі уточнення до узагальнення концепцій об'єкта В.К. Грищуком, а саме, він уточнює своє ставлення до об'єкта злочину, а саме, що під таким розуміє соціальні цінності, натомість, порядок відносин (взаємовідносин) між суб'єктами розглядає як вид соціальних зв'язків між суб'єктами, які в свою чергу, є одним із видів соціальних цінностей, що охороняються кримінальним законом [19, с.5]. Також П.П. Андрушко указує на те, що С.Б. Гавриш відстоює концепцію об'єкта злочину – як правового блага, а не об'єкт злочину – соціальні блага (цінності), що охороняються кримінальним законом [19, с.5-7].

Акцентуємо увагу на тому, що питання про об'єкт злочину, як проблему загалом, ми не досліджуємо, оскільки предмет дослідження у назві статті сформульований інакше, тому, не вдаючись до деталей аналізу кожної з наведених концепцій об'єкта злочину і виходячи з означеної періодизації, зазначимо, що ми приєднуємося до дослідників, які об'єкт злочину розглядають саме з позиції теорії суспільних відносин. Представниками цієї теорії є, зокрема, В.Я. Тацій, В.К. Грищук, В.К. Матвійчук, А.А. Музика, М.Й. Коржанський, В.О. Навроцький, М.І. Карпенко, М.І. Панов, І.О. Харь, В.М. Присяжний та ін.

Дотримуючись триступеневої класифікації об'єктів злочинів, прихильниками якої ми є, визначимо місце норми, що нами досліджується (ст.249 КК України) у системі Особливої частини КК України, її значення, що сприятиме точній кваліфікації злочину незаконне найняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. Така класифікація ґрунтується на співвідношенні філософських категорій: загального, особливого та окремого – і відповідно включає три рівні: загальний, родовий, безпосередній [9, с.81-82; 20, с.124-125; 21 с.60-62; 22 с.56-57]. Таку тричленну класифікацію об'єктів злочину, без перебільшення, підтримує переважна більшість науковців в галузі кримінального права. Відповідно до цієї класифікації, з позиції прихильників концепції, об'єкт злочину – суспільні відносини, що поставлені під охорону кримінального закону; слід зазначити, що загальний об'єкт – вся сукупність суспільних відносин, що поставлені під охорону кримінального закону, натомість, родовий об'єкт злочину – група суспільних відносин, тотожних або однорідних за своєю сутністю, а безпосередній – конкретні суспільні відносини, які охороняються кримінально-правовою нормою [23, с.59-60].

З приводу родового об'єкта злочинів, що стосуються навколишнього природного середовища, в системі яких знаходяться і досліджувані відносини, на які посягають діяння, передбачені ст.249 КК України, є такі судження, що ними є: 1) відносини соціалістичної власності, матеріалізовані в природних багатствах [24, с.17]; 2) відносини з порушення правил виробництва, промислів [25, с.119]; 3) відносини з порядку використання природних багатств у господарській діяльності чи суспільні відносини з їх використання [26, с. 515]; 4) самі природні багатства [27, с.262]; 5) блага, що охороняються кримінальним правом, і сама природа, природні об'єкти, екологічна безпека як особливо важливі і неперехідні цінності [28, с.11-12]; 6) соціалістичні суспільні відносини, що забезпечують раціональне використання й охорону природних багатств [29, с.102]; 7) природоохоронні відносини, спрямовані на захист навколишнього природного середовища людини, його покращення й оздоровлення, а також наукове обґрунтування, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, збереження нормального екологічного стану біосфери [30, с.286]; 8) суспільні відносини, що забезпечують природні умови людей з метою задоволення їх різнобічних потреб [31, с.22]; 9) деякі інші інтереси соціалістичного господарства в різних його сферах: лісового господарства, рибальства, мисливства тощо [32, с.281]; 10) відносини з охорони природного середовища, його використання в інтересах соціалістичного суспільства [33, с.80]; 11) суспільні відносини, що проявляються у використанні, збереженні і покращенні природного середовища в інтересах соціалістичного суспільства, куди входить і охорона радянського народного господарства, порядок управління, громадська безпека та інше в ролі складових, додаткових об'єктів [34, с.6-7]; 12) суспільна безпека, яка частіше всього розуміється як стан захищеності суспільних інтересів [35, с.31]; 13) комплекс фактичних суспільних відносин, їх правові форми і матеріальні оболонки, здійснення яких забезпечує життєдіяльність людини, використання нею навколишнього середовища як безпосереднього базису існування, задоволення розумних соціалістичних потреб і гарантує її безпеку

[36, с.177]; 14) суспільні відносини з приводу умов (стосунків), що забезпечують охорону, раціональне використання, оздоровлення і відтворення сприятливого навколишнього природного середовища [2, с.121]; 15) суспільні відносини, які забезпечують умови з охорони, раціонального використання, оздоровлення і відтворення сприятливого навколишнього природного середовища як такої системи, яка гарантуватиме безпечне для життя та здоров'я людей середовище їх існування [39, с.88]; 16) довілля – це комплекс поставлених під охорону закону про кримінальну відповідальність суспільних відносин, що забезпечують у кожній екосистемі раціональне використання та охорону живих ресурсів, які мають промислове значення, збереження екологічної рівноваги і підтримання природного відтворення й екологічної безпеки, а також життєдіяльності людини від негативного екологічного впливу [40, с.14]; 17) суспільні відносини врегульовані правовими нормами (так звані правовідносини), пов'язані із забезпеченням екологічної безпеки – певний стан захищеності життєво важливих інтересів людини, об'єднань людей, суспільства та держави від посилення негативного впливу на навколишнє природне середовище (довілля) [41, с.12]; 18) родовим об'єктом цих злочинів виступають: по-перше, суспільні відносини у сфері охорони, використання, збереження і відтворення природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів; по-друге, суспільні відносини у сфері забезпечення екологічної безпеки, а саме: запобігання й усунення негативного впливу господарської та іншої діяльності людини на навколишнє природне середовище, гарантування стабільної сприятливої екологічної ситуації для існування живих істот у всій повноті біологічного різноманіття [42, с.86-87]; 19) відносини у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання й ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною [43, с.61].

Аналіз існуючих точок зору засвідчує: 1) що прихильники першої точки зору, зокрема В.Л. Мунтян, помилково відносять об'єкт цих злочинів до діянь проти власності; 2) автори другого підходу, зокрема А.А. Трайнін, необгрунтовано визначають об'єкт досліджуваних злочинів як виробництво промислів, а не відносини, що суперечать призначенню такої охорони; 3) симпатики третьої точки зору, зокрема Г.А. Кригер, без достатніх на те підстав, розуміють під родовим об'єктом досліджуваних злочинів порядок використання природних ресурсів. З цього приводу ми підтримуємо критичні зауваження Є.М. Желанова та Ю.І. Ляпунова, які критикуючи нормативний підхід до з'ясування родового об'єкта цих злочинів, зазначають, що порядок використання не може бути відносинами з приводу природних багатств, а лише регламентує їх використання [37, с.14; 38, с.13]; 4) у той же час прихильники четвертого судження, зокрема Б.М. Леонтьєв, всупереч загально визнаним в юридичних джерелах позиції, стверджують, що об'єктом злочинів проти навколишнього природного серед-

овища є самі природні багатства, а не суспільні відносини, що зводить об'єкт до предмета злочину; 5) прихильники п'ятої точки зору, зокрема С.Б. Гавриш, ототожнюють об'єкт цих злочинів з різними благами, тобто повторюють попереднього автора; 6) І.М. Тяжнова називає об'єктом злочину соціалістичні суспільні відносини, які забезпечують раціональне використання і охорону природних багатств. Це визначення, на наш погляд, страждає неповнотою і охоплює лише консервативну другу форму такої охорони, а саме, раціональне використання природних ресурсів.

Нам більш імпонує визначення родового об'єкта цих злочинів, що запропонована В.Я. Тацієм (автором сьомої точки зору), проте і його дефініція потребує певних уточнень, оскільки має бути спрямована на охорону позитивних відносин (сприятливе навколишнє природне середовище). Певною ординарністю та деякими змістовними неточностями вирізняється визначення об'єктів цих злочинів у В.Д. Пакутіна, який в основу таких відносин включає господарські стосунки, не враховуючи їх екологічну складову (восьма точка зору). Водночас позиція авторів дев'ятої точки зору, наприклад З.А. Вишинської, зводиться до того, що у неї суспільні відносини чомусь підмінюються категорією «інтерес», який лише мотивує до створення суспільних відносин і не може бути об'єктом злочину. Симпатики десятої точки зору стосовно родового об'єкта цих злочинів, зокрема Т.А. Бушуєвої, свідчить, що їх визначення є надто загальним і не може сприяти з'ясуванню сутті цих суспільних відносин.

Нам вбачається, що потребує належного упорядкування позиція авторів одинадцятої точки зору, зокрема Г.З. Корчевої, оскільки її визначення є конгломератом значної кількості незв'язаних між собою відносин. Не можна погодитися із пропозицією стосовно родового об'єкта досліджуваних злочинів, запропованою Н.О. Лопашенко, оскільки суспільна безпека є станом, а не суспільними відносинами. Подібну помилку, на наш погляд, стосовно визначення родового об'єкта злочинів робить також О.А. Дубовик. Крім того, автор обмежується лише оптимальною життєдіяльністю людини і керується цілями її нормального існування.

Більш точним, на наш погляд, є визначення родового об'єкта досліджуваних злочинів, запропоноване Т.Г. Савенковою, оскільки в ньому йдеться стосовно умов, які гарантують і забезпечують охорону, раціональне використання, оздоровлення й відтворення сприятливого навколишнього природного середовища.

Не може бути підтриманою позиція стосовно родового об'єкта цих злочинів, запропонована К.М. Оробець, оскільки вона називає довілля як родовий об'єкт, фактично ототожнює родовий об'єкт з предметом, а також одночасно поєднує стан – екологічну безпеку з комплексом суспільних відносин. Крім того, при намаганні обґрунтувати необхідність використання терміну «довілля» в чинному законодавстві вдається до неточностей. Так, у США та інших країнах Заходу використовується термін «environment», як оточення, а не довілля. У РФ федеральний закон від 10 січня 2002 року №7-ФЗ іменується «Об охране окружающей среды», а не «Про охорону довілля» як це пере-

кладає К.М. Оробець. Крім того, і аргументація стосовно необхідності застосування терміну «довкілля» є непереконливою. У цьому плані є більш переконливою аргументація стосовно доцільності використання терміну «навколишнє природне середовище», яку пропонує А.О. Матвійчук [44, с. 55-65].

Слід звернути увагу на те, що визначення родового об'єкта злочину, запропоноване Т.В. Корняковою і В. Самокишина співпадає та має певні вади:

- 1) має місце використання екологічних відносин та організаційних, а також різних видів діяльності;
- 2) має місце обмежений перелік природних об'єктів;
- 3) відсутнє дослідження структури суспільних відносин (об'єкта);
- 4) необгрунтоване включення у визначення профілактичних та інших заходів.

Щодо визначення родового об'єкта досліджуваних злочинів Є.М. Борисовим, то воно дещо суперечливе, оскільки ототожнює суспільні відносини з правовідносинами тощо.

Висновки. Отже, всі вищезазначені погляди стосовно родового об'єкта цього злочину і інші злочинів проти навколишнього природного середовища: 1) дещо суперечливі або не охоплюють кола всіх відносин в досліджуваній сфері, або призводять до помилкового ототожнення об'єкта злочину (суспільних відносин) з предметом злочину чи з правовідносинами, а іноді стосуються діяння або відповідного стану; 2) свідчать, що можна скориставшись визначенням родового об'єкта цих злочинів, яке запропоноване В.К. Матвійчуком, яке має таке формулювання «... суспільні відносини з приводу умов (стосунків), що забезпечують існування багатофункціональної збалансованої системи, до якої належить і людина (що утворює навколишнє природне середовище), її охорону, раціональне використання, оздоровлення і відтворення такої системи для теперішніх і майбутніх поколінь, яка гарантуватиме безпечно для життя і здоров'я навколишнє природне середовище» [45, с.171-172], доповнивши його, що ці відносини виникають у межах території нашої держави Україна, а також, що вони створюють сприятливі умови життєдіяльності та є природною умовою існування всього живого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 1715 г. апреля 26. Артикул воинский // Российское законодательство X-XX веках: В 9-ти т.; отв. ред. тома докт. юрид. А.Г. Маньков. — Т.И. Законодательство периода становления абсолютизма. — М. : Юрид. лит., 1986. — С. 325-389.

2. *Матвійчук В.К.* Теоретичні та прикладні проблеми кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища: [монографія] / В.К. Матвійчук. — К. : Національна академія управління, 2011. — 368 с.

3. *Панов М.І.* Проблеми складу злочину та його функції у доктрині кримінального права / М.І. Панов // Вісник Асоціації кримінального права України. — 2013. — № 1 (1). — С. 103-125.

4. *Гаухман Л.Д.* Квалификация преступлений: закон, теория, практика / Л.Д. Гаухман. — [3-е изд., перераб. и дополи.]. — М. : АО «Центр «Юр Информ», 2005. — 457 с.

5. *Матвійчук В.К., Присяжний В.М.* Забруднення, засмічення та виснаження водних об'єктів: відповідальність, досудове і судове слідство та запобігання: [монографія] / В.К. Матвійчук, В.М. Присяжний. — К.: КНТ, 2007. — 272 с.

6. *Наумов А.В.* Российское уголовное право: [курс лекцій]: В 3 т. - Т.1. Общая часть / А.В. Наумов. — [4-е изд., перераб. и доп.] — М.: Волтерс Клувер, 2007. — 736 с.

7. *Гришук В.К.* Кримінальне право України: Загальна частина [навч. посібник для студентів юрид. фак. вищ. навч. закл.] / В.К. Гришук. — К.: Ін Юре, 2006. — 586 с.

8. *Брайнін Я.М.* Основні питання загального вчення про склад злочину / Я.М. Брайнін. — К.: Вид-во Київського університету, 1964. — 189 с.

9. *Кудрявцев В.Н.* Объективная сторона преступления / В.Н. Кудрявцев. — М.: Гос. изд.—во юрид. лит. 1960. — 244 с.

10. *Музика А.А.* Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів / А.А. Музика. — К.: Логос, 1998. — 323 с.

11. *Левицька Л.В., Мудрак Т.О., Сіренко О.В., Цимбал П.В.* Кримінальне право України. Загальна частина: [навч. посібник] / Л.В. Левицька, Т.О. Мудрак, О.В. Сіренко, П.В. Цимбал. — Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2005. — 206 с.

12. *Савченко А.В., Кузнецов В.В., Штанько О.В.* Сучасне кримінальне право України: [курс лекцій] / А.В. Савченко, В.В. Кузнецов, О.Ф. Штанько. — К.: Вид-во Паливода А.В., 2005. — 640 с.

13. *Матвейчук В.К.* Уголовно-правовая борьба органов внутренних дел с преступным загрязнением водных объектов: [учебное пособие] / В.К. Матвейчук. — К.: НИ и РИО Украинской академии внутренних дел, 1992. — 79 с.

14. *Лихова С.Я.* Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (Розділ V Особлива частина КК України): [монографія] / С.Я. Лихова. — К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський Університет», 2006. — 573 с.

15. *Жмур Ю.М.* Кримінально-правовий захист недоторканості житла в Україні: автореф. канд. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 — кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / Ю.М. Жмур. — Запоріжжя: Класичний приватний ун-т., 2012. — 21 с.

16. Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х томах. / Под ред. проф. Марченко: Т. 2 Теория права. — М.: Изд-во «Зерцало», 1998 г. — 532 с.

17. *Емельянов В.П.* Терроризм и преступления с признаками терроризирования: уголовно-правовое исследование / В.П. Емельянов. — СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. — 219 с.

18. *Новоселов Г.П.* Объект преступления / Г.П. Новоселов // Полный курс уголовного права: В пяти томах; под ред. докт. юрид. наук, проф. А.И. Коробеева. — Т.1: Преступление и наказание. — СПб.: Юридический центр Пресс, 2008. — С. 325-326.

19. *Андрушко П.П.* Злочини проти виборчих прав громадян та їх права брати участь у референдумі: об'єкт і система / П.П. Андрушко // Кримінальне право України. — № 12. — 2006. — С. 3-63.

20. *Пионтковский А.А.* Курс советского уголовного права: В 6-ти т. — Т.2. Часть Общая. Преступление / А.А. Пионтковский: [редкол.: Пионтковский А.А., Ромашкин П.С., Чхиквадзе В.М.] — М.: Наука, 1970. — 516 с.

21. *Тацій В.Я.* Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України: [навчальний посібник] / В.Я. Тацій. — Харків : Українська юридична академія, 1994. — 80 с.

22. *Хохлова І.В., Шем'яков О.П.* Кримінальне право України. Загальна частина: [навчальний посібник для студентів юрид. спец. вищ. закл. освіти] / І.В. Хохлова, О.П. Шем'яков. — Донецьк : Норд — Пресс. — 2005. — 217 с.

23. Кримінальне право України. Загальна частина: Практикум: [навч. посібник] / І.П. Козаченко, О.М. Костенко, В.К. Матвійчук та ін. — К. і КНТ, 2006. — 432 с.

24. *Мунтян В.Л.* Правова охорона природи Української РСР / В.Л. Мунтян. — К. : Вид-во Київського державного університету, 1966. — 104 с.

25. *Трайнин А.Н.* Должностные и хозяйственные преступления / А.Н. Трайнин. — М. : Юриздат, 1938. — 136 с.

26. *Кригер Г.А.* Хозяйственные преступления / Г.А. Кригер // Курс советского уголовного права. Часть Особенная. В 6-ти томах. / А.А. Пионтковский и др. (ред. кол.). — М. : Наука, 1971. — Т.5. — С. 379-559.

27. *Леонтьев Б.* Преступление против природных богатств СССР / Б. Леонтьев // Советское уголовное право. Часть Особенная: [учебник] / В.Д. Меньшагин, В.Н. Кудрявцев, Б.А. Куринов и др.; под ред. В.Д. Меньшагина и др. 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1975. — С. 261-274.

28. *Гаврыш С.Б.* Основные вопросы ответственности за преступления против природной среды: (проблемы теории и развития уголовного законодательства Украины): автореф. дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.08 — уголовное право и криминология; уголовно-исправительное право / С.Б. Гаврыш. — Харьков, 1994. — 42 с.

29. *Тяжкова И.М.* Некоторые вопросы уголовно-правовой охраны природы / И.М. Тяжкова // Научно-технический прогресс и правовая охрана природы: Проблемы совершенствования природоохранительного законодательства в условиях научно-технического прогресса / Под ред. В.В. Петрова. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1978. — С. 101-103.

30. *Тацій В.Я.* Преступления против природных богатств СССР / В.Я. Тацій // Уголовное право УССР. Особенная часть: [учебник] / Под ред. М.И. Бажанова и др. — К. : Выща школа. Головное изд-во, 1989. — С. 285-305.

31. *Пакутин В.Д.* Уголовно-правовая охрана внешней природной среды и природных ресурсов СССР: [учебное пособие] / В.Д. Пакутин. — Уфа : Башкирский гос. университет, 1976. — 157 с.

32. *Вышинская З.А.* Советское уголовное право. Часть особенная: [учебник] / З.А. Вышинская, М.М. Исаев, А.А. Пионтковский и др.; общ. ред. А.А. Герцензон, З.А. Вышинская. — М. : Госюриздат, 1951. — 431 с.

33. *Бушуева Т.А., Дагель П.С.* Объект уголовно-правовой охраны природы / Т.А. Бушуева, П.С. Дагель // Советское государство и право. 1977. — № 8. — С. 77-83.

34. *Корчева Г.З.* Уголовно-правовая охрана природы в УССР: [учебное пособие] / Г.З. Корчева. — Харьков : Выща школа, 1975. — 83 с.

35. *Лопашенко Н.А.* Экологические преступления: Комментарий к гл. 26 УК РФ / Н.А. Лопашенко. — СПб. : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. — 802 с.

36. *Дубровник О.Л.* Экологические преступления: Комментарий к гл. 26 УК РФ / О.Л. Дубровник. — М. : Спартак, 1998. — 352 с.

37. *Жеваков Э.Н.* Понятие экологических преступлений. Объект и система / Э.Н. Жеваков // Проблема борьбы с экологическими правонарушениями в свете решений XXVII съезда КПСС. — М. : ВЮЗИ. — 1990. — С. 5-24.

38. *Ляпунов Ю.И.* Основные теоретические проблемы уголовно-правовой охраны природы в СССР: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.08. — уголовное право и криминология; уголовно-исправительное право / Ю.И. Ляпунов. — М. : Аккад. МВД СССР, 1974. — 39 с.

39. *Савенкова Т.Г.* Родовий об'єкт злочину приховування або перекручування відомостей про екологічний стан або захворюваність населення / Т.Г. Савенкова // Юридична наука. — 2014. — № 12. — С. 83-90.

40. *Орбець К.М.* Кримінальна відповідальність за незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук за спец. 12.00.08 — кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право / К.М. Орбець. — Харків, 2012. — 20 с.

41. *Борисов Є.М.* Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом: Кримінально-правова характеристика: автореф. дис. ... канд. юрид. наук за спец. 12.00.08 — кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право / Є.М. Борисов. — Київ, 2013. — 20 с.

42. *Самокиш В.П.* Злочини проти довкілля: проблеми визначення родового об'єкта [текст] / В.П. Самокиш // Вісник Академії адвокатури України. — 2011. — №1. — С. 84-88.

43. *Корнякова Т.В.* Об'єкт посягання і система злочинів у сфері навколишнього природного середовища [текст] / Т.В. Корнякова // Право України. — 2009. — №2. — С. 129-134.

44. *Матвійчук А.О.* Поняття сприятливого навколишнього природного середовища у немайнових відносинах, що регулюються цивільним правом [текст] / А.О. Матвійчук // Юридична наука. — 2011. — №2. — С. 55-65.

45. *Матвійчук В.К.* Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища (кримінально-правове та криминологічне дослідження): [монографія] / В.К. Матвійчук. — К. : Азимут — Україна, 2005. — 464 с.

Волкова Т.І. Родовий об'єкт злочину незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом

У статті піднімаються питання, які стосуються родового об'єкта злочину, передбаченого ст.249 КК України. Аналізуються дискусійні положення, висвітлені в юридичних джерелах стосовно родового об'єкта цього злочину. Автор пропонує власне визначення родового об'єкта злочину, що досліджується.

Ключові слова: *родовий об'єкт, злочин, суспільні відносини, концепція об'єкта, рибний, звіриний або інший водний добувний промисел.*

Волкова Т.И. Родовой объект преступления незаконное занятие рыбным, звериным или иным водным добывающим промыслом

В статье затрагиваются вопросы, которые касаются родового объекта преступления, предусмотренного ст.249 УК Украины. Анализируются дискуссионные положения, освещенные в юридических источниках относительно родового объекта этого преступления. Автор предлагает собственное определение родового объекта преступления, которое исследуется.

Ключевые слова: *родовой объект, преступление, общественные отношения, концепция объекта, рыбный, звериный или иной водный добывающий промысел.*

Volkova T. Genitive object of the crime for unauthorized fishing, hunting or other water drawing industry

The article raises questions on the subsumer object crime under Art. 249 of Criminal Code of Ukraine. Analyzes the controversial provisions covered in the legal sources concerning genitive object of the crime. The author offers his own definition of a generic object of crime that is investigated.

Keywords: *generic object, crime, public relations, the concept of the object, fishing, hunting or other water drawing industry.*

Стаття надійшла до редакції 06.05.2015.